

ובהרת בחיים

גליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

באור החיים תולדות רבנו הק'

פרק שלישי: בסערות הימים

הצרות שמשנת תס"א

אם לא די בכך, פרצה אז מלחמה עזה בין מולאי איסמעאיל ובין חילות האימפריה העות'מאנית (טורקיה), "התוגרמים", שהביאה בעקבותיה, מעבר לעצם הסבל שבמלחמה, גם הטלת מסיים נוספים. הכנסת מאה ככרי כסף לאוצר המלוכה, הטיל אז מולאי איסמעאיל על ראש יהודי מרוקו המרוששים בלאו הכי, ועשרים וחמשה ככר מתוכם הטיל על יהודי פאס לבדם.

וכך יספר הגאון רבי שמואל בן דנאן זצ"ל:

"אמר הכותב: אף על פי שהצרות שעברו עלינו בימי המלך מסיר"ה התחילו משנת [תת"ס] ליצי[רה], שבחודש ניסן המוכבד באה שמועה מאת המלך הנז' שהיה נלחם עם התורק' במקום א' שמו אלגויע'ה. וכ"ג בניסן [שה] הנז' באה שמועה שהמלך הנז' הטיל מס על כל היהודים אשר תחת ממשלתו, מאת ככר הכסף, ונשמע וימס לבבנו וארכובותו דא לדא נקשן. ורפו כל ידים וכהו העינים ונשברו המתנים ותלכנה מים. והשמחה של ערב פסח נהפכה תוגה, הרבה מבעלי בתים שלא קנו בשר למועד. ובהרבה בתים שלא קראו ההגדה ומי שקרא אותה היה קוראה כקריאת מגילת קינות. ושלחו כל הקהילות כמה מנחות וכמה שוחדות לפייס המלך אולי יש תקוה להתפייס במחצה או יניח שלישי או רביעי ולא הועילו כלום. באמרו שכבר נשבע בלחראם מן אולאדו שיתנו היהודים הסך הנז' במושלם. ועלה להם לקהל פא'ס יצ"ו לחלקם רביעי המאת ככרים שהם כ"ה ככר. והיה גובה המס כולו ע"י השר הגדול לקאייד עלי'ן עבדאלה אריפי. ולא התחילו לגבות עד ר"ח סיון והיתה צעקה גדולה ומבוכה בעיר. זה בוכה וזה מבכה, ובעוה"ר ביום חג השבועות לא התפללנו בב"ה. ויש שנתן במס שעלה לו עד עשרת אלפים אוקיות ויש ששת אלפים ויש שמונת אלפים והפחות שבכולם אלף אוקיות. ונתפסו ת"ח לתת אלפים אוקיות והרסו כמה תפוחים של כסף של ס"ת. ומב"ה של התושבים שלנו הרסנו ב' זוגות גדולים הביאם א"א זצ"ל מעיר תיטואן יע"א. ולא היו של הקדש ולא של קהל אלא א"א זצ"ל קנה אותם משלו ומממונו וחלקנו אותם לד' חלקים כל א' נטל פרדי א' לחלקו והשלים עליו הפרוע המס שעלה לו. ואדוני אחי כה"ר אברהם נתן במס מה שעלה לו אלף אוקיות קדומים ממסיר"ה ואני הצעיר נתתי במס הנז' מה שגזרו עלי ליתן חמש מאות אוקיות, וכן כל ת"ח שהיו לו תפוחים הרסו אותם, לתפ"צ..."

נוסף על כל זאת, הטיל מולאי זידאן בנו של המלך, מסיים נוספים על יהודי פאס, מה שהביא להתמוטטות כמעט מוחלטת של המפוארת שבקהילות יהודי מרוקו. היו להם למסיים אלו גם השלכות נוספות מעבר לעצם העול הכספי: מתחים וסכסוכים סביב הסכום שעל כל אחד לתת, מקרים של חולי ומיתות של אנשים שלבם לא עמד בעומס ועוד כהנה וכהנה, ירחם ה'.

פניני אור החיים

היום יום ראשון בשבת

זכור את יום השבת לקדשו: ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך: (כ ה-ט)

ממתי יש להתכונן לשבת?

מכניסת השבת? אז מתי נכון את מאבלי השבת.

אולי מיום שישי בבוקר, או מיום חמישי בצהריים.

מהכתובברשה- זכור אתיום השבת לקדשו. ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך.

אומר האור החיים הקדוש: השבת מוזכרת כאן עוד לפני ששת ימי המעשה. את השבת נזכר כבר מתחילת השבוע.

כשזוכרים משבת כבר מיום ראשון, זוכים גם בימות השבוע לכבד את השבת, וכפי שמספרת הברייתא: אמרו עליו על שמאי הזקן, כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת. מצא בהמה נאה אומר זו לשבת, מצא אחרת נאה הימנה מניח את השניה ואוכל את הראשונה.

חמדת ימים אותו קראת.

אין יהדות לחצאין

וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר: (כ א)

בפתח עשרת הדברות אומרת התורה וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר.

אם היה כתוב 'את הדברים האלה', לא היינו מבינים שהכוונה לדברים הבאים? מה התוספת של 'כל' הדברים האלה?

אומר האור החיים הקדוש: יש כאן הדגשה.

בני ישראל עומדים לקבל את התורה. אומר להם ה' יתברך: אין דבר כזה קיום מצוות לחצאין. אנשה את מה שנת לי וקל לי... אין כזה דבר. התורה היא 'כל' הדברים האלה.

המקבל עליו עול תורה חוץ ממצוה אחת - אין לו תורה!

לשמוע בקול חכמים

ועתה אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה מכל העמים כי לי כל הארץ: (יט ה)

צא ולמד עד היכן צריך אדם לשמוע בקול דברי חכמים.

על הפסוק הנאמר לפני מעמד הר סיני, 'ועתה אם שמוע תשמעו בקולי', מבאר האור החיים הקדוש את כפל הלשון 'שמוע תשמעו'.

שמוע - כנגד מה שאמר להם הקב"ה אז, במעמד הר סיני.

תשמעו - לשון עתיד, מה שיאמרו בעתיד חכמי ישראל.

אומר האור החיים הקדוש: על כך אומר להם הקב"ה, אם שמוע, תשמעו - בקולי.

גם מה שיאמרו לכם בעתיד חכמי ישראל, הדברים המרומזים במילה 'תשמעו', גם זה יהיה לכם כמו 'בקולי', כאילו השמעתי והגדתי לכם.

לשמוע בקול חכמים, ובאופן של לא תסור מן הדברים אשר יגידו לך ימין ושמאל.

טעמו וראו

ועתה אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה מכל העמים כי לי כל הארץ: (יט ה)

דברי התורה - מתוקים מדבש ונופת צופים. נחמדים

המשך בעמוד ג'

ספיר ויהלום

פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

רחמים בדין

מחנה ברגן בלזן, תש"ה.
המקום הנורא עלי אדמות, הגיהנום בהתגלמותו בו נחשפו בני אנוש בשפלות חייתית לצד יהודים בני העם הנבחר שדווקא התגלתה נשמתם הטהורה וגבורת הנפש שלהם, בדמדומי הגסיסה שלו.
לצד שנאת ישראל שהגיעה את הגרמנים ימ"ש לטבח ללא רחם בבני עמנו, מנער ועד זקן טף ונשים, הם נאלצו לפעול ולהתמודד במקביל גם במישור המלחמתי - אל מול האויבים המאגפים אותם בתנועת מלקחיים וכופים עליהם היכנע ללא תנאי.

הצבא האדום שעט מצד אחד, בעלות הברית תקפו מצד שני, וגרמניה בתווך - מיואשת, מובסת, אך בעיקר - למרבה הפלצות, להוטה לסיים את המשימה שראתה כתכלית ייעודה - השמדת כל אשר בשם ישראל יכונה, בדרך אכזרית ככל הניתן, ולדידם - המרבה בכמות ובאיכות הרי זה משובה רח"ל.

באחד הימים, כשהדי הפגזות נשמעו קרוב מאי-פעם והארטילריה הכבדה של בעלות הברית נצפתה באופק הקרוב, ריכזו מפקדי המחנה את כלל האסירים - יהודים ושאינם מבני בריה, ושיחפו אותם בנתונים מהשטח ללא חל ושרק.

'האויב כבר כאן ועוד רגע יסתער ויכניע אותנו' הודו בשפל קול ותיכף ניגשו לענין שלשמו התכנסו, 'כעת עלינו לבטח את עתידנו ולוודא שלא נעמוד למשפט על ההתעללות הנוראה שעברתם כאן, על הפשעים הנוראים שבוצעו כאן'.

לנוכח עיני האסירים שנפקחו בתדהמה, הוצגו בזה אחר זה ארגונים מדיפי יניחו טרי, מגרה, עוצר חושים, ובהם לחמניות בשרניות.
'הנה לכם לחמניות טריות' החווה הקצין הממונה בידו, 'וכך תוכלו לספר עד כמה טוב ונעים היה לכם אצלנו, במחנה ה'נפלא' ברגן בלזן'.

האסירים אך בקושי האזינו לדבריו האחרונים. הם עטו על הארגונים כאחוזי טירוף, מנסים לפלס את דרכם לפיסות החיים הללו, אולם בגרמניה כמו בגרמניה - הכל חייב להיות מסודר, מוקפד ומנוהל היטב. אין מקום לבלגן.
עד מהרה השתרך לו תור ארוך, מורכב פסיפס עגום של שלדים מהלכים שכל רצונם לזכות בלחמנייה, זו שתעניק להם לראשונה מזה שנים תחושה אמיתית של שובע.

אחד האסירים, יהודי שבקושי שרד את נוראות המלחמה וזוועות המחנה, עמד אף הוא בתור ושם לב לכך שהממונה על החלוקה אינו מדקדק בחלוקה, ואינו בודק בציציותיהם של העומדים בתור. הוא נכח לראות כי הלה אינו אוכף את כללי החלוקה, וכי יש מקום להתגנב פעם נוספת לתור ואולי לזכות בלחמנייה נוספת, ואכן כך עשה.
כעבור דקות ספורות, בעודו עומד ומלטף בידי

את צמד הלחמניות שהשיג, לפתו את גרונו לפתע זוג ידיים מגושמות, לוחצות אותו כמין צבת. הוא הביט נכחו וראה גוי רוסי - שבוי מלחמה, מגודל ובנוי לתפארת כמו שרק בריון תוצרת רוסייה יכול להיראות.
'תן את הלחמנייה!' נבח הלה.

היהודי נישא לשאת ולתת עמו, להתווכח ואפילו לסרב, אך למול מסת השרירים העצומה והמבע המאיים לא היה לו כל סיכוי.
ניסיון נוסף להתמקח עלה לו ביוקר, והתגובה - כמה צפוי, היתה פיזית.

הבריון המגודל שלח את אגרופו הישר למרכז גופו של היהודי הצנום, הולם בו בעוצמה וממשיך ביתר שאת להכותו בכל חלקי גופו. עד מהרה מצא את עצמו היהודי מוטל על הקרקע המושלגת, מדמם וחבל קשות. עיניו פלפלו לרגעים ספורים והוא איבד את הכרתו, מתערפל לתוך ענן של ייאוש קודר.

חלפו אך מספר שעות, והיהודי פקח את עיניו בחולשה.

מספר שניות של התאוששות, והוא שם לב לשקט המחריד. הדממה המצמררת ששלטה במחנה כולו. לא צעקות השומרים ולא יללות האסירים הכאובים, לא נביחות הכלבים ובעצם לא כלום. דממה עמוקה כשואל, שקט מבהיל.
הוא נשא את עיניו והביט סביבו, או אז התגלה למול עיניו המחזה המזועזע.

אלפי גופות שכבו שם ללא ניע, קפואות חלקית ופניהם מעוותות בסבל - מנת חלקם ברגעים האחרונים לחייהם. **הלחמניות הטריות והמגרות, מסתבר, היו מורעלות.**

באחת התברר לו כי דווקא המצב הנורא בו חשב שהוא שרוי, הרגעים המיאישים בהם ניטלה ממנו פיסת החיים האחרונה בה תלה את תקוותו, הם אלה שהצילו אותו. ההשגחה הפרטית דאגה לכך שהוא יוכה, ייעשק על ידי גוי שפל וייפול מעולף - והכל כדי שלא יאכל מאותם לחמניות ויאבד את חייו ברגעים האחרונים והגורליים הללו.

בדבריו על עשרת הדברות, בציווי: 'אָנְכִי ה' אֱלֹהֶיךָ' (כ ב), כותב רבינו 'אור החיים' הקדוש זיע"א דברים מבהילים הממחישים היטב מסר זה: שם הוי"ה - שם ה' - הוא מידת החסד והרחמים, שם אלוקים הוא מידת הדין. כשאדם מקבל צער ויסורים - הוא חייב לזכור שכל מה שה' נותן זה רק חסדים, כמו שאמרו (ברכות ס): שמברכים על הרעה בשמחה כשם שמברכים על הטובה, כי השורש של כל דבר זה טוב וחסד.

זהו אי"כ מאמר הפסוק: 'אנכי ה' אלוקיך' - 'אנכי ה' - מדת החסד והרחמים, גם כאשר 'אלוקיך' - גם כשהו נראה לך כמו מדת הדין. כי השורש הפנימי של כל דבר הוא טוב וחסד.
גם כשאדם רואה נכחו רק את מידת הדין והוא משוכנע למעלה מכל ספק שההנהגה האלקית פועלת לרעתו חלילה, אין זאת אלא משום שהוא אינו רואה את התמונה הגדולה בשלימותה, את החסד שבתוך הדין ואת

הרחמים המסתתרים בעומק מידת הגבורה.

לימוד התורה בחיות ובהתלהבות

ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני ויחננו במדבר ויחן שם ישראל נגד ה' (שמות י"ב ב).

פירש רבינו 'אור החיים' הקדוש זיע"א, שכוונת הכתוב הוא להקדים ולהודיענו שלוש עניינים שהם מעיקרי ההכנה לקבלת התורה, שבאמצעותם נתרצה ה' להנחילם נחלת שדי היא תורתנו הנעימה, והראשון שבהם הוא עניין הזריזות ללימוד התורה: האחד הוא התגברות והתעצמות בעסק התורה, כי העצלות היא עשב המפסיד השגתה, ולזה תמצא כי כל מקום שזיכרונה ה' לתורה ידקדק לומר לשון חזק ואומץ עד גדר שימית עצמו עליה... ותראה כי לא תושג ההשגה אלא בהתעצמות גדול, וכנגד זו אמר הכתוב 'ויסעו מרפידים', לא בא להודיע מקום שממנו נסעו שאם כן היה לו להקדימו קודם תחנונם, אלא נתכוין לומר שנסעו מבחינת רפיון ידים כמו שמצינו שדרשו כן רבותינו ז"ל (סנהדרין קו). בפסוק (לעיל י"ח) 'וילחם עם ישראל ברפידים' ברפיון ידים עד כאן. והן עתה נסעו מבחינה זו והכינו עצמם לעבוד עבודת משא בנועם ה', והוא אומר 'ויבואו מדבר סיני'.

הרה"ק רבי אהרן מקארלין זיע"א הביא בספרו 'בית אהרן', על הפסוק 'צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה הוא העולה על מוקדה' (ויקרא י ב): שמעתי אומרים בשם הרב הצדיק מוה"ר שלמה מקארלין זצוק"ל, איזו היא התורה שלומדין שיעלה למעלה, כשלומדים אותה עם החיות של אש של מעלה. וזהו 'זאת תורת העולה', איזו התורה שעולה למעלה, 'היא העולה על מוקדה': שלומד אותה עם חיות הבורא יתברך שמו עולה לה'.

גם הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא זיע"א אמר: רבותינו ז"ל אמרו (תיקוני ס') 'ואורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחת לעילא'. נמצא שהיראה והאהבה שיש לו לאדם בלומדו תורת ה' הם הכנפיים שמרימים תורתו לעילא. וזהו 'זאת תורת העולה', איזו לימוד התורה רצויה ומקובלת לקדם פני מלאך קדישא, הוא העולה על מוקדה' תורה שנלמדת בחיות והתלהבות בדחילו ורחימו (נר ישראל ח"א עמוד קצ).

אמר הגאון רבי דוב בעריש ויידנפלד מטשעביץ זצ"ל, שאביו הגאון ה'כוכב מיעקב' זצ"ל לא היה כל כך מקפיד עליהם כשהיו ילדים על ביטול תורה, אלא הקפיד שכשילמדו ילמדו 'מיט א ברען נישט פארשלאפן' - בהתלהבות ולא בישנוניות. וסיים ואמר: כשלומדים כך ממילא נהיים מתמידים (נכדו הגאון רבי יוסף משה שניאורסאהן שליט"א, 'היא שיחתי' ח"א עמוד תלח).
ונציין כמה עובדות מגדולי ורבני ישראל, ללמדנו 'התגברות והתעצמות בעסק התורה' עד היכן:
אודות הרה"ק הרבי רבי שמחה בונם

המשך מעמוד א'

מזהב ומפז רב.

ידועים דברי האור החיים הקדוש בפרשת כי תבוא, 'שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה'.

אבל, וכאן יש לשים לב:

את ההתחלה חייבים לעשות, גם אם עדיין לא מרגישים את המתקנות.

אדרבה, כל ההתחלות קשות. רק אחרי ההתחלה - מכאן ואילך יערב לכם.

מבאר זאת האור החיים הקדוש במילים זעתה **אם שמוע תשמעו בקולי**:

אם 'שמוע', אם תתחילו לשמוע את התורה, אומר הקב"ה - אני מבטיח לכם שתשמעו, תגיעו לטעם הטוב של התורה ומעצמכם תתאו לשמוע עוד ועוד.

אם שמוע, תשמעו. רק תתחילו.

טעמו וראו כי טוב ה'.

שבת להשמ

יום השביעי שבת לה' אלהיך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך: (כ"ו)

אי אפשר לתאר את עולמנו בלי שבת.

כמה אדם מסוגל לעבוד, כמה שייך להתרוצץ כל היום.

והנה - כמגיעה שבת, יום מנוחה ומרגוע. עוזבים הכל, אתנחתא מוחלטת. כמה מיוחד הדבר.

האם זו צריכה להיות כוונתנו בעת מנוחת השבת?

ומה עם ציווי ה'?

אומר האור החיים הקדוש: הביטו וראו בפסוק - **יום השביעי, שבת, לה' אלוהיך.**

לא סתם שבת מנוחה כי אני עיף. לא שבת כי כמה אפשר לעבוד.

שבת - לה', כי כך ציווה ה'.

אנו נחים בשבת ומענגים את השבת, אך נשגן לעצמנו 'אתה קדשת את יום השביעי לשמך'.

יום השביעי - שבת לה', כי כך ציווה ה' יתברך.

מיד אחרי שמתגברים ועושים הצעד הראשון מתחילים להרגיש הנאה ותענוג שאין דוגמתו בעולם ('קול מנחם' פרשת יתרו).

כתב הרה"ק **הישם משמואל**, זיע"א (במדבר תרע"ו): כי דבר שיומתק על האיש לעשותו איננו בגדר עול, ועול נקרא מה שכבד על האדם וטבעו אינו מסכים לזה, וכך צריך כל איש לקבל על עצמו אפילו על מנת כן. ובאמת המקבל עליו עול תורה ומצוות באופן זה אפילו שהן כבדות, אז רק אז יזכה לנועם מתיקות העבודה, וזהו שברש"י (שמות י"ט ה) 'יערב לכם מכאן ואילך שכל התחלות קשות', היינו שההתחלה צריכה להיות באופן זה אע"פ שתהיה קשה.

(מאוצרותיו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הארצות. אחרי החופה שב מיד במרוצה אל חדרו אל הרמב"ם ושיקע את עצמו כ"כ בעיוניו שעה ארוכה, עד שנאלצו לעורר אותו ולהזכיר שהוא חתן ועליו להשתתף בסעודת המצוה.

כיוצא בזה כאשר השיא את בתו רחל ע"ה עם תלמידו מדווינסק הג"ר ישראל אבא צירטון זצ"ל, שהיה ביחד עם כל הקרואים זמן ניכר בשעת החופה, אבל תיכף לאחריה פנה והודיע למחותנים: תמחלו לי כבר הפסקתי מדברי תורה יותר מדי, אינני מסוגל עוד, ופנה מיד לחדרו להמשיך בלימודיו ('מרכיבי תורה מעולם החסידות' ח"ד עמוד צו).

מכאן ואילך יערב לכם

ועתה אם שמוע תשמעו בקלי (שמות י"ט ה). פירש רש"י בשם חז"ל: אם עתה תקבלו עליכם, יערב לכם מכאן ואילך, שכל התחלות קשות.

ידועים דברי רבינו **האור החיים' הקדוש** זיע"א בפרשת כי תבוא (דברים כו י"א), 'שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טוב התורה, היו משתגעים ומתלהטים אחריה'.

דברי התורה - מתוקים מדבש ונופת צופים, נחמדים מזהב ומפז רב. אבל, וכאן יש לשים לב:

את ההתחלה חייבים לעשות, גם אם עדיין לא מרגישים את המתקנות. אדרבה, כל ההתחלות קשות. אבל אחרי ההתחלה, אחרי שעוברים את הגל הקשה - מובטח הדבר שמכאן ואילך יערב לכם.

וכפי שמבאר זאת **האור החיים' הקדוש** בדברי הפסוק **ועתה אם שמוע תשמעו בקולי**:

'אם שמוע' - אם תתחילו לשמוע את התורה, אומר הקב"ה - אני מבטיח לכם שתשמעו - תגיעו לטעם הטוב של התורה ומעצמכם תתאו לשמוע עוד ועוד. וכפי שאומר דוד המלך ע"ה בתהלים (לד ט): **'טעמו וראו כי טוב ה'.**

וכה דיבר בקדשו הרה"ק **רבי נחמן מברסלב** זיע"א: גם כי עיקר כל הדברים הן התחלה, כי כל התחלות קשות, מחמת שיוצא מהיפך להיפך. אבל אחר התחלה, הוא נכנס מעט בהרגל, ואינו קשה עליו כל כך. וכן בכל יום ויום שהולך למרחוק מההתחלה, כן נקל הדבר, שנכנס מעט בהרגל. נמצא שעיקר כח העבודה של כל ימים, אינו אלא ההתחלה ('ליקוטי מוהרי"ן תורה סב).

סיפר איש אחד בטבריה, שבילדותו לא חשק ללמוד. והביאו אביו אל הרה"ק **רבי נח מלכוביץ** זיע"א. דרכו של רבי נח היה לפתוח ספר ולהגיד הפסוק או המאמר שנפתח. ופתח את הספר בדברי רש"י 'שכל התחלות קשות', 'מכאן ואילך יערב לכם', 'יבושם לכם'. וחזר רבי נח על המאמר, ומאז התלקח בקרבו חשק הלימוד ('מעשה אבות' עמוד יח אות נא).

ומספרים על הרה"ק **מהרי"ד מבעלזא** זיע"א, שפעם לקח את בנו הרה"ק **רבי אהרן מבעלזא** זיע"א אתו למקוה. המים היו חמים מאד, והרה"ק רבי אהרן היה עוד בגיל צעיר מאד, וחשב שלקחו אותו רק להסתכל. אביו הק' אמר לו שעליו ליכנס גם הוא למקוה. כשנכנס לתוך המים התחיל לצעוק: אי אי. כשהתרגל גופו למים התחיל להראות סימני קורת רוח לומר: אה אה. ואמר לו אביו הקדוש: אתה רואה בני, כך היא דרכה של תורה. הקפיצה הראשונה היא קשה מאד, אבל

מפרישחא זיע"א מסופר, שדרך השינה שלו היה בזה האופן: שתי שעות בלילה שכב על מטתו. בשעה הראשונה מהשתי שעות הללו ישב על ידו תלמידו הרה"ק **רבי יצחק מווארקי** זיע"א ואמר לפניו מדרש, ובשעה השנייה ישב אצלו תלמידו הרה"ק **רבי מנחם מנדל מקאצק** זיע"א ואמר לפניו זוהר. והדרך היה כך: כשתלמידו הקדוש אמר לפניו, וכאשר ראה שהרבי הקדוש התחיל לנשום נשימה עמוקה, פסק לומר כדי שרבו הקדוש יישן מעט, וכאשר נשם איזה נשימות הקיץ רבינו הקדוש והתחיל בעצמו לומר המדרש או הזוהר ממקום שפסק מקודם ולהלן, ואז התחיל תלמידו הקדוש להמשיך ולומר ממקום שהפסיק. כן היה דרך השינה של הרבי הקדוש מפרישחא בשתי שעות הנ"ל. ולאחר השתי שעות קם לגמרי ממיתו (הרבי ר' בונם מפרישחא ח"א עמוד רט).

ולגבי הגאון **רבי יוסף ראזין זצ"ל - הרוגאטשובי**, האמירה 'לא פסיק פומיה מגירסא' לא היתה בגדר מליצה. אפילו בצום תשעה באב מדבר היה בלי הרף בתורה. על פי רוב שרוי היה בט' באב בעיר מולדתו ברוגאצוב, מפני שבאותם הימים חל יום האירצייט של אביו רבי פישל, והיה בא מדווינסק להשתטח על קברו. כל בני העיר גדולים וקטנים היו באים לקבל את פניו ולשוחח עמו, והוא מגלגל עמהם כל יום הצום בדברי תורה.

ולא עוד אלא, שכמתה אשתו הראשונה בוורשה, מסופר, שבעת ההלוי והקבורה טרוד היה במחשבותיו, ורק אחרי סתימת הגולל, כשהזכירו לו שצריך לומר קדיש, כי לא הניחה אחריה בן זכר, התנער בבת ראש והפליט מפיו: 'אזוי זי איז נעביך גישטארבן, כמי שרק באותו רגע תופס את משמעות הדברים. וגדולי העיר באו לנחם, אבל היה הוא מרצה לפניהם שעות רצופות בתורה. מהמנחמים לא העז איש להעירו על אבלותו, ויש שמצאו לו סמוכין בירושלמי (מועד קטן פ"ג) שם נאמר כי אבל הלהוט אחר דברי תורה מותר לו ללמוד. אבל דודו העירו פעם על כך והוא השיבו: ודאי עבירה היא זו, וכשאקבל עונש על שאר עוונותי יענישוני אף על עוון זה, אבל אני מקבל את העונש על חטא זה באהבה וברצון, כדאית היא התורה ללקות עליה.

בנסיעתו מדווינסק לרוגאצוב היה גומר בקרון הרכבת חצי הש"ס בעל פה. כך סיפר הוא עצמו פעם ברוגאצוב. והוסיף, שבחזרתו יסיים א"י"ה את המחצית השנייה. הגאון **רבי מאיר שמחה** זצ"ל בעל **'אור שמח'**, רבה של קהלת האשכנזים בדווינסק, התבטא פעם בנוגע אליו: אומרים על הרוגאצובי שהוא בעל זכרון נפלא, לא היו דברים מעולם! בעל זכרון נקרא זה שזוכר מה שלמד לפני כמה שנים, והרי אין לך דבר בתורה שהוא לא למד אותו זה עתה, וכי לזה בעל זכרון ייקרא?

אחרי שהתאלמן, הציע לו חותנו רבי משה גורפינקל ע"ה, שישא את בתו השנייה, היא אחות אשתו המנוחה. הסכים הרוגאצובי והתחילו בהכנות לחתונה. כיון שהגיע המועד ובאו להוליכו אל החופה, והוא עומד אז באמצע ענין עמוק ברמב"ם הלכות מעשה הקרבנות, עשה קמט בדף ומלמל כמדבר נכחו אל הספר: במחילה, רבי יקר לי, מוכרחני ללכת אל החופה, ותוך כדי הילוכו ביקש מדודו לשים לב שהאנשים אשר חיזיקו בנקליטי החופה לא יהיו סתם בורים ועמי

מתיבתא אור החיים

כתב רבינו (שמות יח ד) 'ושם האחד אליעזר' וגו'. טעם אומר האחד, כי לצד טעם קריאת השמות טעמו של זה קדם לטעמו של שם גרשם שבתחלה הצילו מחרב פרעה ואחר בא למדין וגר שם, וטעם שלא הקדים קריאת שם אליעזר הוא כי קרא למאורע שהיה בו אז בארץ נכריה ואחר כך הלך לחפש מאורעות קודמות, או לפי מה שפירשנו בפסוק 'גר הייתי' (שם) שיכוין על גרותו בעולם הזה בחינה זו קדמה להצלתו מחרב פרעה ולזה הקדימו, ולצד בחינת גרות ב' בארץ נכריה קדם לו כוונה הרמוזה בקריאת שם אליעזר וכנגד זה אמר האחד ולזה הוצרך לפרש מה הוא העזר שכנגדו קרא לו שם ואמר ויצילני וגו', ובוה יוצדק לומר עליו שם האחד, וזולת אומר ויצילני מחרב פרעה הייתי מפרש שהעזר הוא אחר הגרות והקדימה שהקדים לומר גר הייתי וגו' תחייבני לפרש כן ויסתם בפני ידיעת טעם אומריו 'האחד'.

הנה מבואר מדברי רבינו שהטעם שקרא לבנו 'אליעזר' קדם לטעם של קריאת שם 'גרשום', כי קודם ניצל מחרב פרעה ורק אחר כך היה גר במדין. ומצינו כמה מפרשים שהביאו את דברי רבינו ונתנו טעם להקדמת השם 'גרשום' לשם 'אליעזר' באופנים אחרים:

א. באמרי יצחק (הורוויץ, מאמר י) כתב שיתכן ליישב, שאת השם 'גרשום' הוא קרא על שם הזמן שהיה בבית פרעה, שזה קדם לנס שהוא ניצל מפרעה שעל שם נס זה הוא קרא את השם 'אליעזר'.

ב. ביסוד אמונה ומדת ענוה ובסוכת דוד (קוויאט, אות יח) ביארו, שלא היה יכול לקרוא לראשון 'אליעזר' מאחר שהוא היה מיוחד לע"ז כפי שהתנה יתרו, כמבואר במכילתא (מכילתא מס' דוישמע פי"א), ולא רצה להזכיר עליו שם שמים 'כי אלהי אבי בעזרי' וגו', ולכן קרא רק לבנו השני בשם 'אליעזר'.

ג. במשמרת צבי יישוב, בהקדם משל לאדם שהיה בבית האסורים, וקרוביו עשו השתדלות גדולה להוציאו, ולאחר שעלה בידם להוציאו נתפס על רציחה וענשו אותו בעונש מות, והצטערו על כך שהתאמצו להוציאו שמוטב היה שהיה נשאר במאסר כל ימיו. כך אם משה רבינו לא היה 'גר בארץ נכריה' אלא היה לומד ממעשיהם, אין שום ריוח בכך שניצל מחרב פרעה, שהרי עדיף היה שלא ינצל ולא יעזוב את דרך התורה. ולכן דבר ראשון הוא הודה על כך שהיה 'גר

בארץ נכריה' ולא למד ממעשיהם, ורק לאחר מכן הודה על כך שהקב"ה הצילו מחרב פרעה.

ד. בספר חידושי תורה (איטינגא, חוקת ד"ה ויקחו אליך) יישוב, על פי המבואר בילקוט שמעוני (רמז רסח), שבשעה שעלה משה למרום ראה את הקב"ה שהוא עוסק בפרשת פרה אדומה ואומר 'אליעזר בני אומר, פרה בת שתים, עגלה בת שנתה', ביקש מהקב"ה שיצא אליעזר זה מחלציו, אמר לו הקב"ה 'חייך שיצא מחלציו'. וא"כ יתכן שמה שקרא לו אליעזר היה על שם ההבטחה שהבטיחו הקב"ה שיצא בן זה מחלציו, וזהו פירוש הפסוק 'כי אלהי אבי בעזרי', דהיינו שהקב"ה בעזרו במה שהבטיחו שיצא מחלציו, ולפי זה מה שכתוב 'ויצילני מחרב פרעה' אינו טעם הובר שלכן קרא לו אליעזר, אלא הוא וי"ו החיבור והוא תוספת לדבריו, שזה שהיה יכול להיוולד לו אליעזר ושתתקיים בו ההבטחה, זהו רק מחמת שהצילו מחרב פרעה, שכן אם היה מת לא היה יוצא מחלציו, אך אין זו הסיבה לקריאת השם 'אליעזר', ובכך מיושבת קושיית רבינו.

ה. בברכת אברהם (אלברט) יישוב, על פי דברי התרגום יונתן שתרגם על דברי הפסוק 'ויאל משה לשבת את האישי' (ב כא), שיתרו הבין שהוא בורח מפרעה וזרקו לבור, ולפי זה מובן שעדיין לא ניצל לגמרי מחרב פרעה עד שיצא מן הבור, ונמצא שהיה גר בארץ נכריה קודם שניצל לגמרי מחרב פרעה.

גם אתם זכיתם לישועה בזכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו

למייל המערכת m028039999@gmail.com

או לפקס 02-5385689

או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

אור הישועות מכתבי הלומדים

האור החיים הקדוש - חלום שהפך לברכה

בזמן שהתגורר מרן האדמו"ר מהר"א מבעלזא בבתי וורשא, בביתו של הרה"ח רבי זלמן אשכנזי ז"ל, שכן בקרבת מקום תלמיד חכם בשם רבי פיבל אידלמן זצ"ל. אף שהיה תלמיד חכם מופלג, היה רחוק מאורחות החסידים ואמונותיהם.

רבי פיבל ורעייתו חוו עשרים שנה של תפילות ותחנונים מבלי שזכו לפני בטן. ליל ט"ו בתמוז תש"ד, יום הילולת בעל ה"אור החיים" הקדוש, חלמה אשתו חלום שבו נגלה אליה האור החיים הקדוש בעצמו. כשהיא סיפרה את החלום לבעלה, הוא דחה זאת באומרו: "חלומות שווא ידברו" והלך לעסוק בלימודיו.

האישה, שתחושתיה לא נתנו לה מנוח, פנתה לשכנתה, אשתו של רבי זלמן אשכנזי, וסיפרה לה את דבר החלום. השכנה הציעה לה לעלות לפני האדמו"ר מבעלזא, ששהה בביתם באותה העת, ולבקש את עצתו. בעזרת השכנה הצליחה האישה להיכנס אל הקודש פנימה וסיפרה לאדמו"ר על שנות עקרותה, החלום שחלמה, והכמיהה שלה לבן.

הורה לה האדמו"ר לעלות מיד באותו היום לציון האור החיים הקדוש בהר הזיתים. הוא הדריך אותה לומר במקום את כל ספר תהילים, לשטוח שם את תחינותיה, ולהבטיח שאם ייוולד להם בן, יקראו לו "חיים".

כעבור שנה בדיוק, ביום ההילולא של האור החיים הקדוש, געשה ורעשה ירושלים לבשורת לידתו של הבן שזכו בו רבי פיבל ורעייתו. ויקרא שמו בישראל "חיים".

("צנצנת המן", עמ' קיב)

מחוברים לחיים

לשמיעת שיעורים ודרשות

חייגו: 03-617-1077

